

Řecký obrat vpravo

02.Června 2004 Petr Sokol

V Řecku se letos 7. března uskutečnily parlamentní volby. Jejich výsledek přinesl změnu vlády po jedenácti letech a posun Řecka doprava.

Konzervativní strana Nová demokracie předsedy Kostase Karamanlise v nich totiž porazila socialisty z Panhelénského socialistického hnutí (Pasok)

Řecké volby byly vypsány jako předčasné, protože řecký premiér Kostas Simitis oznámil 7. ledna, že odejde z čela své socialistické strany (PASOK). PASOK proto musel změnit osobu svého předáka ještě těsně před volbami. O funkci vůdce PASOK se ihned začal ucházet ministr zahraničí Jorgos Papandreu. V bezprecedentním hlasování členů o novém předsedovi získal Papandreu přes milion hlasů svých stranických kolegů. Toto číslo zároveň představuje zhruba 10 procent řecké populace.

Nástup Papandrea vycházel z úvahy, že populární ministr by ještě mohl zvrátit nepříznivé mínění o socialistech, které veřejnost kritizovala kvůli vysokým cenám a špatným službám. Podle výsledků anket PASOK už dva roky ztrácel na konzervativní opozici. V kampani se obě velké strany soustředily na problémy školství, zdravotnictví, nezaměstnanosti a boje s korupcí. PASOK se s novým vůdcem pokoušel v některých oblastech (např. školství) hledat méně levicové recepty než v minulosti.

Souboj dynastií

Jednou z pikantností těchto voleb bylo, že se v nich v přímém souboji utkali zástupci dvou nejznámějších politických dynastií. Karamanlis je synovcem bývalého premiéra a prezidenta Konstantinose Karamanlise. Strýc dnešního vůdce konzervativců byl premiérem v letech 1955 až 1963 a znovu po skončení vojenské vlády v letech 1974 až 1980. V roce 1980 se stal prezidentem a po šestileté přestávce se do úřadu vrátil v roce 1990.

Jorgos Papandreu je zase pokračovatelem rodu, který už dvakrát obsadil premiéřské křeslo a zakládal Pasok. Jeho dědeček byl premiérem v letech 1944 až 1945 a znovu 1963 až 1965. Otec současného lídra socialistů Andreas Papandreu dominoval řecké politice jako šéf strany PASOK od roku 1981 do jeho smrti v roce 1996. Většinu tohoto času byl navíc premiérem. Kolorit řecké politiky navíc podtrhuje skutečnost, že svou druhou ženu, kterou se stala dosavadní letuška Dimitra, dovedl do vrcholové politiky.

Již první projekce zveřejněné večer řeckými televizními stanicemi na základě odhadů při odchodu z volebních místností ukázaly, že vítězí Nová demokracie. Po oznámení prvních výsledků se v centru Atén shromáždily tisíce stoupenců Nové demokracie, kteří už začali oslavovat mocenskou změnu v zemi. Krátce po zveřejnění prognóz Papandreu uznal volební porážku socialistů. Vedení PASOK bylo očividně zklamáno rozsahem porážky a i proto se očekává radikální reforma strany.

Nová demokracie měla moc na dosah již při minulých parlamentních volbách v dubnu 2000. Tehdy ji k tomu, aby z úřadu premiéra dostala socialistu K. Simitise, chybělo skutečně jen několik málo hlasů. Po sečtení hlasů ji od vítězných socialistů dělilo jen 1,1 %. Řecký volební systém je sice řízen pravidly poměrného zastoupení, ale doplněn kromě tříprocentní omezující klausule pro vstup do parlamentu také prémiovým systémem, který -nej-sil-něj-ší straně dává mandáty navíc.

I v letošních volbách volební systém pomohl volebnímu vítězi k absolutní většině mandátů. Letos to však již byli konzervativci. Nová demokracie Kostase Karamanlise v řeckém jednokomorovém parlamentu obsadila s 45,38% hlasů 165 křesel. Socialisté Jorgose Papandrea získali 117 křesel s 40,56% hlasů. Na třetím místě je Komunistická strana Řecka s 5,88 procenty hlasů a 12

parlamentními křesly. Koalice levice, hnutí a ekologů získala 3,25 procent hlasů a 6 poslanců.

Vůdce konzervativců Karamanlis v televizním vystoupení promluvil velmi smířlivě a řekl, že ve funkci chce zejména sloužit. Slíbil navíc, že letošní olympijské hry v Aténách proběhnou dobře a bezpečně. Dokonce ještě před televizním projevem se setkal s předsedkyní organizačního výboru her G. Angelopoulos.

Vítěz voleb – sedmačtyřicetiletý Kostas Karamanlis se stal nejmladším řeckým premiérem od roku 1945. Na řecké poměry mladí politici obsadili i další klíčové posty ve vládě. Vláda, která má být podle Karamanlise pružná a má mít tvrdé jádro mladých kádrů, bude bezprostředně řešit otázku rozděleného Kypru a pokračovat v přípravě země na letní olympijské hry, které se konají v srpnu v Aténách. V obou případech není politika Nové demokracie od Pasok nijak zvlášť odlišná.

Karamanlis chce styl vlády více přiblížit „severoevropským“ standardům. Jeho prioritami by mělo být vzdělání pro novou generaci, více pracovních míst díky deregulaci ekonomiky a reforma zemědělství. Jím navrhovaný ministr financí George Alogoskoufis prohlásil, že Nová demokracie dostala jasný mandát pro ekonomické reformy, které by měly Řecko učinit více konkurenceschopné. K tomu chce snížit daně, podporovat investice a provádět deregulaci trhu.

Na vítězství konzervativců příznivě reagovaly i trhy s akcemi. Ekonomičtí analytici zdůrazňovali, že vítězná strana bude mít silnou parlamentní základnu a to bude spolehlivější pro pokračování v ekonomických reformách.